

KAROLINERNA PASSERADE MATTMARS SOCKEN TVÅ GÅNGER

Motivet för Karl XII att anfalla Norge var att tillskansa sig en maktposition och återställa förlorat inflytande på bekostnad av Danmark, men även vinna respekt hos engelsmännen. Kungen Karl XII gav sin general Karl Gustaf Armfeldt uppdraget att leda anfallet mot Trondheim. Själv skulle kungen angripa Norge i söder.

En armé kring 10 000 man byggdes upp i Jämtland som bestod av soldater från Finland och Hälsingland jämte Jämtlands regemente. Både vid uppmarschen på hösten 1718 och återtåget på vintern 1719 passerade soldaterna förbi Mattmars kyrka. Armfeldt var själv på plats för att undersöka terrängen och skansen i Duved sommaren 1718.

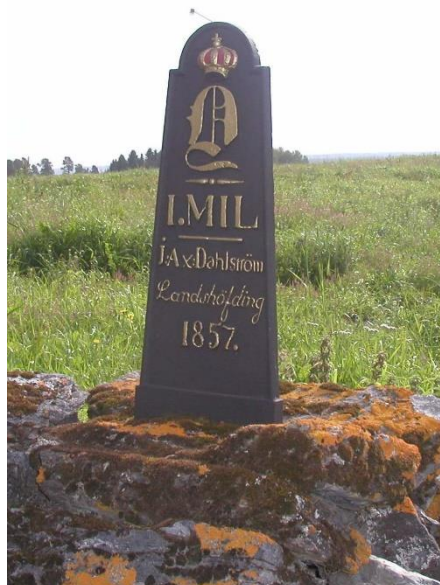
En kurirled mellan kungens tilltänkta uppehållsort i Norge och Duved rekognoserades. Den kom söderifrån till Hallen, vidare till Brasta och Sundsbacken och Kvitsle och upp mot Mattmars kyrka och vidare över till Semlan och västerut.

Kriget i Norge fick emellertid inte den framgång som förväntades. Underhållet till manskapet skulle anskaffas under marschens gång från den lokala befolkningen. Dåliga skördar och missväxt innebar att mat till soldaterna och foder till hästarna blev magert och svårt att få fram. Brutala metoder krävdes även för att komma åt förnödenheterna. Vägarna var även undermåliga och krävde förstärkning.

ANTECKNING I MATTMARS KYRKBOK 1719

Vid det smärtsamma återtåget i januari 1719 gick man förbi Mattmars kyrka igen. På våren när snön smält bort återfanns en manskropp innanför borggårdsmuren. I dödsboken kan man läsa denna anteckning.

*A:ne 1719 in Januarie ha Finske soldater kastat in em
berggårds Een sin camrat afklädden, och öferyrder, men
uppgrofs, och lades äfv. I samma graf, uti en älendig skiepnad.
Gud ware oss allem bliid!*

Milsten efter kurirvägen i Kvitsle

GRELS WINTER FRÅN KLUK

Grels Winter var född i Kluk, i Mattmars socken 1699. Fadern var bonde och Grels hade en äldre bror så att tänka på att ta över gården var otänkbart. Byn hade fyra soldater att sörja för. Grels fick överta en av dessa tjänster och deltog i Armfeldts fälttåg till Norge 1718.

Gård i Kluk varifrån Grels Winter kommer

1720 beviljades Grels Winter avsked till följd av den stympning som måste göras nedom båda knäna vid fältskärens ingrepp i Handöl 1719. Trots detta handikapp kunde han föda upp en familj och odla upp ett torp i Offerdal och även arbeta som smed. Han förfärdigade även egna benproteser likt skålar över stumparna. Hans eftermäle i kyrkboken blev "Han var tålig stadig och beskedlig man, kunde Guds ord väl och nyttjade det flitigt".

Karl-Erik Persson (1923-2017) är född och har bott på den gård varifrån Grels Winter kommer ifrån ursprungligen. Karl-Erik har låtit undersöka sin släkt bakåt och visar här upp sin släkttavla som har Grels Winter som första namn.

UR KYRKBOKEN I OFFERDAL

Afskedade Dragon Grels Winter, född i Mattmars Kluk 1699 den 28. Nov. af Bonden Erik Håkansson och Hust. Karin Grelsd. i Kluk. Kom till krigstjänst 1718 följde samma år Armméen till Norrige och hade återfärden ifrån detta fälttåg 1719 om nyåret så när blifit död, jämte många hundra andra på fjället, där han genom förkylning mist bägge sina fötter, och har sedan 69 år gått på sina knän, och til äfenatyrns längst bland alla varit lefvande minnesmärken eller vittne til berörde olyckliga härafärd, hvars omständigheter, samt lifsnöd och utståndna vedermöda han aldrig kunde utan tårar omtala.- Han njutit och haft underhåll sedan 1720.

Födelse och dop

Födelsedatum:	1738-08-24
Förnamn:	Nils
Far:	Grels Vinter
Hemort:	Offerdal, Jämtland
Yrke/titel:	
Mor:	Elin Nilsson
Hemort:	Offerdal, Jämtland
Yrke/titel:	
Arkivbildare:	Offerdals kyrkoarkiv (ÖLA/11085)
Volym:	
Anmärkning:	Fader: 'fotlösa' Grels Vinter

Minnessten över Hallens kompani vid kyrkan.

Karl XII stupade den 30 november på kvällen av en kula i huvudet.

Armfeldt fick först veta detta säkert den 27 december och beslöt då att återvända till Sverige över fjällen.

Återtåget kom att kosta tusentals soldaters liv till stor del i pga. av det dåliga fjällvädret. Uppskattningsvis dog ca 3 000 man på fjället i förfrysningar. I Handöl gjordes hundratal amputationer av armar och ben till följd av förfrysningsskador. Även Hallens kompani led stora förluster.

I Mattmars socken återkom tre av 16 soldater. Uppskattningsvis dog ca 1 000 jämtar under fälttåget. Av de som överlevde hade de flesta skador och lyten främst på armar och ben. De flesta soldaterna hade familjer och soldatänkan kunde inte bo kvar på det tilldelade soldattorpet. Den praktiska lösningen blev att änkorna gifte om sig med yngre män i byarna och familjerna kunde leva vidare.

Även på den norska sidan hade fälttåget satt djupa spår. Bygderna i Trøndelagen hade plundrats av svenskarna och någon ersättning gavs inte. Efter vintern 1719 gav sig norrmännen upp till

fjällen och plundrade liken på det som var användbart eller kunde säljas. Bönderna fick gå ifrån sina släktgårdar och kom på obestånd och dödstalen där var fyra gånger högre än normalt under 1719.

Hans-Olof Nylén2021©

Källor: Karolinernas dödsmarsch. Anders Hansson 2013. Janne Högdins noteringar.